

Контрольне оцінювання в старшій профільній школі: особиста самореалізація здобувача освіти на уроках української літератури

Тези присвячено проблемі об'єктивного оцінювання рівня предметних компетентностей здобувачів освіти в умовах сімейної та екстернатної форм навчання на уроках української літератури як невід'ємної складової самореалізації як здобувача освіти, так і вчителя в інноваційному освітньому просторі.

Ключові слова: контрольне оцінювання, здобувач освіти, учитель, асинхронне навчання.

Theses are devoted to the problem of objective assessment of the level of subject competences of students of education in the conditions of family and external forms of education in Ukrainian literature classes as an integral component of self-realization of both the student of education and the teacher in an innovative educational space.

Key words: control assessment, student, teacher, asynchronous learning.

«Однією із важливих місій освіти є формування у молодого покоління відповідального ставлення до державної мови, звичаїв і традицій народу, адже вони є важливим засобом комунікації, показником культури особистості» [1, с. 8] та необхідною умовою її самореалізації.

«Самореалізація – процес найповнішого розкриття особистістю своїх здібностей і творчих можливостей, індивідуального саморозвитку і самоздійснення, оприявлення внутрішнього потенціалу свого «Я» [3].

У процесі навчання і учитель, і здобувач освіти виступають не як об'єкти, а як суб'єкти освітнього простору, у якому вони «проявляють не лише свої здібності, можливості, креативність, а й ефективність результатів їх реалізації» [4], тобто самореалізації. Перевіряємо ми ці результати за допомогою контрольного оцінювання. Адже саме воно дає здобувачу освіти відповідь на головне запитання на конкретному етапі цієї самореалізації: «Що я вже знаю?» або «Чого я вже досяг? Що далі?». Тож оцінювання має бути максимально об'єктивним, що достатньо важко здійснити в умовах онлайн-контролю. Тестове завдання або ж відкрита форма контрольного оцінювання не виправдовують себе. І на це є дві причини. По-перше, здобувач освіти може порушити правила дотримання академічної доброчесності і, скориставшись допомогою, надіслати виконане завдання. В результаті виходить, що свої зусилля учень спрямував не на розкриття власного потенціалу. І в такому випадку перед нами постає не активний суб'єкт освітнього простору, а об'єкт. Звісно, що учитель оцінив не його рівень знань, а його знайомих, друзів, репетиторів, батьків. По-друге, учитель, розмістивши у Google Class завдання для контрольного оцінювання на певний термін і поставивши учня таким чином у стресову ситуацію, також не може з упевненістю стверджувати, що бал в е-журналі буде об'єктивно відображати рівень знань здобувача освіти.

Такі проблеми виникають через необхідність проведення навчання асинхронно й синхронно. Ті діти, які сьогодні змушено перебувають за межами України і зобов'язані відвідувати тамтешні заклади освіти, але не хочуть залишати навчання в українській школі, об'єктивно не можуть написати контрольну роботу разом зі своїми однокласниками, які навчаються синхронно. Тож постає дилема: дати одним більше часу для виконання, але чи буде це справедливо стосовно інших, хто повинен виконати те ж саме завдання за 30 чи 45 хвилин. Тому, обираючи традиційний формат тестів або відкритих завдань, ми мотивуємо учнів не до розкриття своїх здібностей, а до порушення норм академічної доброчесності – і тому про самореалізацію взагалі не йдеться.

Як наслідок, ми не можемо говорити і про самореалізацію вчителя, адже, хочемо ми того чи ні, наше відчуття самореалізованості як професіонала залежить від досягнень наших учнів. І ці результати повинні бути максимально об'єктивними.

Отже, учителю, зокрема учителям-словесникам, треба замислитися про інший підхід до складання завдань для проведення контролю знань здобувачів освіти-екстернатів та сімейників. І тут у пригоді стає все те, чим оперує інноваційний освітній простір, зокрема ІТ-технології, використовуючи які, учитель має можливість реалізувати і свій творчий потенціал.

Нижче пропоную один з багатьох варіантів мого бачення завдань для тематичного/семестрового контролю знань з української літератури. Мета такої роботи не тільки перевірити рівень засвоєння теорії, а й дати можливість здобувачу освіти проявити свої здібності.

Тема контрольного оцінювання для учнів 10 класу профіль «математика»: Реалістична українська проза. Завдання: Проаналізувати вчинки героїв соціально-побутової повісті-хроніки «Кайдашева сім'я» та соціально-психологічного роману «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» з використанням джерел з психології: підручників, статей. Кінцевий продукт: презентація.

Тема контрольного оцінювання для учнів 10 класу профіль «історико-біологічний»: Модерна українська проза. Завдання: порівняти становище проблеми еміграції у літературі ХІХ-ХХ ст.: на прикладі творів В. Стефаника «Камінний хрест» та В. Винниченка «Момент». Кінцевий продукт: буклет.

Тема контрольного оцінювання для учнів 11 класу профіль «англійська мова»: Поезія «Розстріляного відродження» Завдання: створіть візуально-поетичний колаж з вивчених вами творів представників «Розстріляного відродження», для чого оберіть тему роботи, тобто те, що єднає поезії, обрані вами для створення колажу, або побудуйте колаж на антитезі. У роботі повинні бути згадані всі вивчені твори. Колаж доповнюєте аудіозаписом з власними коментарями і за бажанням – музичним фоном. Кінцевий продукт: відео з коментарями.

Безумовно, такий підхід варто застосовувати поряд з традиційним, обговоривши теми на консультаціях перед написанням контрольних робіт. Тоді учень не буде розгублений, отримавши на контрольній завдання назвати героя, який асоціюється з тією чи іншою мелодією, картиною, і пояснити – чому. У такий спосіб ми допомагаємо здобувачам освіти розкрити й реалізувати себе іноді в абсолютно неочікуваній для них самих формі. Наприклад: створити відеотекст тільки з метафор, утворених символістами, написати відеоесе. І тоді фізики пишуть літопис Голлівуду на березі Чорного моря, хіміки ілюструють повість «Impromptu phantasie», математики монтують відео про роль народної пісні в сучасній Україні [2].

Усе це відбувається тоді, коли позбавляємося певних рамок для того, щоб здобувач освіти, сам того не помічаючи, ставав не об'єктом, а суб'єктом навчання, вільно обираючи джерела для здобуття нових знань і вмінь, виходячи на новий щабель особистісної самореалізації. А разом з ним – і учитель, без творчої самореалізації якого все це не було б можливим. Тоді і буде вирішено одне з питань, що постали перед сучасною українською освітою, – об'єктивне оцінювання предметних компетентностей.

Список використаних джерел та літератури

1. Барановська Н. М. Спадщина світового освітнього простору та його вплив на взаємодію освіти й культури. Історико-культурні студії. 2018. Вип. 5. № 1. С. 7–14.
2. Бурлака О. О. Особиста сторінка на YouTube. URL: <https://www.youtube.com/channel/UCcuNr3g8CUKfWlx35Ct7KvQ> (дата звернення: 30.09.2023).
3. Велика українська енциклопедія. Самореалізація. URL: [https:// vue.gov.ua/](https://vue.gov.ua/) (дата звернення: 30.09.2023).
4. Цимбалару А. Д. Освітній простір: сутність, структура і механізми створення. Український педагогічний журнал. 2016. № 1. С. 41–50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrpj_2016_1_7 (дата звернення: 30.09.2023).